

Haberin adresi: /haber.php?haberno=157208

Erdoğan'ın gecikmiş Azerbaycan ziyareti ve İran

Bakü, sonbaharda seçime gidiyor. Ankara, güçlü ve demokratik Azerbaycan taraflısı

29/06/2005

Murat Yetkin - myetkin@radikal.com.tr

Başbakan Tayyip Erdoğan'ın yarın başlayacak Azerbaycan temasları, bölgede hararetli gelişmelerin yaşandığı bir dönemde gerçekleşiyor. Aslında geçen yıl yapılması gereken, ancak hareketli Avrupa Birliği diplomasi trafiği nedeniyle yapılamayan gezi, bu yönüyle gecikmeyi bir avantaja dönüştürme ihtimalini de ortaya çıkarıyor.

Bölgedeki önemli gelişmelerin başında geçtiğimiz hafta sonu sonuçlan İran cumhurbaşkanlığı seçimleri geliyor. İran halkının yüzde 60 gibi açık bir tercihle lider seçtiği İslam devrimcisi Mahmud Ahmedinecad, öyle anlaşılıyor ki iktidarını ABD yönetiminin son dönemde İran üzerine kurduğu baskı politikasına borçlu. Washington dünyanın bu bölgesinde işlerin Batı demokrasilerinde yürüdüğü gibi yürümediğini, önündeki Saddam Hüseyin örneğine rağmen saptayamamış görünüyor. ABD, İran halkının atom bombasına sahip olma hakkı bulunduğunu söyleyen Ahmedinecad ile hem atom programı, hem de Irak'taki Şii çoğunluğun direniş saflarına katılmaması için daha fazla muhatap olmak zorunda kalabilir. Nitekim Rusya, Ahmedinecad'ın seçilmesinden hemen sonra, İran ile altı atom enerjisi santrali daha üretmek için anlaşmaya varmak üzere olduğunu açıkladı.

İran'daki her gelişme, Rusya'yı olduğu kadar, Azerbaycan'ı da etkiliyor. 8 milyonluk Azerbaycan nüfusundan daha fazla Azeri, İran'da yaşıyor. Buna karşın Azeri Türklerinin çoğunluğu, tıpkı İranlı Müslümanların çoğunluğu gibi Şii. Azerbaycan, bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından bu yana ülke üzerindeki İran'ın etkilerine temkinli yaklaşıyor.

Yalnızca bu da değil. Geçen ay ham petrol pompalanmaya başlanan ve ekim ayında Akdeniz'deki ilk tankeri yüklemeye başlaması beklenen Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı, Hazar havzası petrolünün dünyaya açılması üstündeki Rusya ve İran tekelini kırmış olacak. Bu projeye Kazakistan'ın ve Hazar üzerinden kurulacak hat ile ve gaz boyutuyla Türkmenistan'ın da dahil olması ihtimali, Hazar kaynaklarının sahipliği ve işletilmesi konusunda kendi iddiaları bulunan İran ve Rusya'nın bir başka ortak noktasını öne çıkarıyor.

Hazar güvenliği, enerji kaynakları ve arz güvenliği açılarından ABD'nin de yakın ilgisi içinde. Azeri hükümeti tarafından 2003 yılında kurulan Hazar Devriyesi, ABD'nin Avrupa Komutanlığı (EUCOM) ile işbirliği içinde. ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, 12 Nisan 2005'te Bakü'ye ziyaretinde, bu ülkeye yeni bir üs açma niyetinde olmadıklarını, ancak Azerbaycan ile askeri işbirliğini güçlendireceklerini söyledi. Rusya'nın Pravda gazetesi, ertesi gün bu sözleri ABD'nin Azerbaycan üzerinden İran'ı vurma planı olarak ilan etmekte gecikmedi.

Bu durumda İran ve Rusya'nın üç yönünden Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye arasında kalmış Ermenistan'a destek vermeleri ve Ermenistan'ın Dağlık Karabağ'daki işgaline kayıtsız kalmaları şaşırtıcı olmamalı. Bir Türk diplomatı, Ermenistan'ın Karabağ konusundaki son uzlaşmaz açıklamalarının, hükümetin sınır kapısının açılması yönündeki planlarını geciktirdiğini söylüyor.

Türkiye, ortak çıkarları gereği, Azerbaycan'ın ABD ve Avrupa ülkeleriyle ilişkilerinin güçlenmesinden yana.

Ancak bu noktada ortaya bir sorun daha çıkıyor. Önce (BTC hattının da geçtiği) komşu Gürcistan'da, sonra da Ukrayna'da (Batı hükümetlerince desteklenen) halk hareketleri sonunda meydana gelen iktidar değişiklikleri, İlham Aliyev yönetimi üzerinde belli bir baskı meydana getiriyor. Aliyev, CNN Türk'ten Gürkan Zengin'in sorularına verdiği yanıtta, ülkesinde bir 'kadife devrim' olmayacağını, çünkü ülkesinde 'halkla iktidarın birbirine uzak olmadığını' söylüyor. Aliyev, kendisine muhalif İsa Gamber'in İstanbul'da, Gürcistan ve Ukrayna devrimlerine destek veren açık toplum kuruluşlarının başındaki ABD'li girişimci George Soros ile görüştüğü haberlerinden de rahatsız olmadığını söylüyor.

Ankara, Azerbaycan'ın dış baskıya maruz kalmadan daha fazla demokrasi yönünde adımlar atmasından ve bir yandan da güçlenmesinden yana. BTC'nin işlemeye başlaması ardından kasımda yapılacak Azeri genel seçimleri, buna vesile olabilir. Dışişleri Bakanı Abdullah Gül ile Azeri Dışişleri Bakanı Elmar Memmedyarov'un önceki gün Ankara'dan, Yemen'deki İslam Konferansı Örgütü toplantısına birlikte (Gül'ün uçağıyla) giderlerken konuştukları konular arasında bu da vardı.

Erdoğan'ın bugün Gürcistan sınırında baraj açılışı yaptıktan sonra gideceği Bakü'de yarın yapacağı temaslarda da olacağı benziyor.

© Radikal internet baskısında yer alan tüm metin, resim ve benzeri içeriğin hakları Doğan Gazetecilik A.Ş.'ye aittir. Hiçbir şekilde basılı ya da elektronik bir ortamda (CD, İnternet vs.) kaynak gösterilse bile izin alınmadan kullanılamaz.